

Magistrații și dezvoltarea personală

Judecător dr. Gabriel Caian*,
M.A.E. – Direcția Agentul Governamental
pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Rezumat:

S-ar putea spune că sistemul judiciar trece în prezent printr-o perioadă glorios de eficientă, în special în ceea ce privește anti-corupția. Impunitatea celor puternici este serios zdruncinată. Dar aceasta nu este o imagine completă a sistemului judiciar.

Autorul își propune în această lucrare să contribuie la creșterea gradului de conștientizare cu privire la necesitatea de a promova tehnici educaționale mai delicate pentru tinerii judecători și procurori români care beneficiază în prezent numai de o instruire profesională, în timp ce provocările cu care magistrații se confruntă sunt mult mai ample.

De aceea, magistrații, într-o societate guvernată de principiul statului de drept, ar trebui, de asemenea, să își impună obiective de dezvoltare personală, pentru a învăța a gândi peste limitele profesiei. Numai profesioniștii clarvăzători sunt capabili a preveni eșecurile viitoare într-un context dinamic.

Abstract:

One could say that the judiciary is currently going through a gloriously efficient period of time, especially in terms of anti-corruption. The impunity of the powerful is seriously shaken. But this is not a complete picture of the judicial system.

The author aims in this paper at raising awareness on the need to promote more complex educational techniques for the young Romanian judges and prosecutors who currently benefit merely from a professional training while the challenges the magistrates are facing with are far more complex.

Thus, the magistrates in a society governed by the rule of law should also undertake self-improvement goals in order to learn thinking outside the box. For only farsighted professionals are able to prevent future failures in a dynamic and swiftly changing context.

De când am terminat cursurile INM au trecut mai bine de 11 ani, împărțiți aproape în mod egal între activitatea din instanță (până în 2009) și cea de la Agentul Governamental pentru CEDO, unde mă aflu și în prezent detașat.

Acumulările acestor ani au fost pe măsura a ceea ce mi-am propus de la bun început: să-mi înțeleg profesia și locul

meu în ea (în caz că există); să evit capcanele diverse, loialitățile nesănătoase, șabloanele, gata-făcutul. Au fost ani ce mi-au dat prilejul să văd starea și nivelul sistemului nostru juridic și, totodată, să îl compar cu alte sisteme naționale ori supra-naționale, să înțeleg ce ne lipsește la nivel tehnic, dar și la nivel educațional, în sens larg.

* E-mail contact profesional: gabriel.caian@mae.ro.

Am fost un observator implicat, un *insider* care și-a păstrat detașarea pentru a constata derapajele și a identifica riscurile unei pregătiri psihologice și culturale precare a magistratului și ale unei situări defectuoase într-o realitate extrem de dinamică. Situarea defectuoasă mai poate fi numită, cu o conotație deloc întâmplătoare, proastă dispoziție... Acesta este un lucru reproșat, printre altele, cu prilejul recentului conflict public dintre avocați și judecători. E un lucru pe care mi l-au spus, nu fără argumente, avocații cu care am stat de vorbă în diverse reuniuni cu caracter privat.

Aș putea fi întrebat de ce aleg această temă tocmai acum, când justiția are rezultate palpabile, când impunitatea puternicilor zilei este torpilată prin munca, inteligența și dedicația colegilor noștri. Ei bine, demersul acesta pleacă din temerea că ceea ce e vizibil în spațiul public e o parte semnificativă la nivel de imagine, dar infimă sub aspect cantitativ, nedând nici pe departe imaginea sistemului întreg. Fără pretenții catedratice, încerc doar să manifest unele neliniști legate de o anume neașezare și o anume rămânere în urmă a strategiilor de educație și formare a magistraților. Sigur, ei sunt diferiți ca temperament, caracter etc., dar îndrăznesc să propun un model de magistrat care să poată gândi *out of the box* și care să-și poarte cu grație puterea (nu mă voi feri de cuvinte, chiar dacă Constituția o face).

În afara sălii de judecată am avut prilejul să descopăr unele tipologii de magistrați, încercând pe cât posibil să evit tentația de a pune etichete, dar neputând să ocolesc totuși evidențele: de la oameni discreți și sobri, la hiperactivi sau extrovertiți, de la calmi și pacificatori, la conflictuali, de la smeriți, la orgolioși, dominați de un ego pronunțat, de la oameni duși de val, la cei cu convingeri robuste, până la cei cu veleități ușor inadecvate de lider și ambiții de afirmare socială; de la competenți, cu lecturile veșnic la zi, până la cei superficiali ori

excedați, pentru care profesia este o corvoadă.

O categorie, însă, m-a îngrijorat și mă îngrijorează în mod special: categoria celor care se pierd în profesie, care sunt în stare să-ți povestească spețe în cele mai nepotrivite momente lăsând să se înțeleagă că putem renunța liniștiți la orice alt ornament al vieții, la orice altă preocupare sau la orice reflecție mai înaltă. Ei sunt judecători și când dorm, și când merg la piață, și când fac plajă. Totul e în lege, iar ei sunt cei chemați să o înțeleagă. Ai zice că sunt „oameni ai cărții”, dar deseori sunt „oameni cu puține cărți”.

E o solemnitate ușor amuzantă în modul cum fac ei lucrurile - asta dacă nu simți pe pielea ta consecințele hachițelor atotputernice. Căci nu e doar hazlie atitudinea, ci și total lipsită de tact. Relaționarea cu ceilalți actori (justițiabili, avocați, jurnaliști etc.) nu este deloc de neglijat în contextul actual. De multe ori această atitudine distantă și ușor autistă nu e apanaj al sobrietății profesionale, ci e doar rezultatul unui sistem unilateral de formare, dublat deseori de probleme mai puțin vizibile de relaționare cu sine. Există un fel de salahorie profesională combinată cu ambiție și competitivitate cultivate inclusiv în INM care, în final, duc la scăderea randamentului ori alte forme de eșec în plină maturitate.

Așadar, chiar în rândul celor mai merituoși dintre colegii mei, am regăsit reflexele unui sistem de educație depășit, în care se neglijează judecata în favoarea memorării mecanice, discursul și comunicarea publică în favoarea solilocviului, se cultivă spiritul de castă și suficiența în dauna unei gândiri deschise și a unei curiozități intelectuale reale și statornice.

Într-o perfectă coerență cu cele de mai sus, mai constat că există în lumea juridică un labirint al exactităților inutile, că e multă maculatură pe piață și sunt prea puține cărți. Or, pentru a atinge performanța și a face față unor provocări

profesionale – pe care prezentul chiar ni le pune în față -, e nevoie de creativitate. Se impune deseori să iei o distanță critică (în sens maiorescian) față de context, de opinia colegilor sau de așteptările opiniei publice; chiar pentru a da interpretarea cuvenită unui text de lege e nevoie uneori de curaj și de abandonarea unor obiceiuri mentale. Iar pentru asta e necesară cultivarea unei dispoziții meditative care să funcționeze ca un spațiu interior regenerativ. E nevoie de preocupări cu un anumit grad de diversitate, e nevoie de hobby-uri, de „dezvoltare personală”, bazată pe un program de viață coerent și pe cultivarea unei inteligențe practice pe care apoi să o pui la lucru.

Miza este, din punctul meu de vedere, una chiar mai înaltă – arhitectura sinelui este ceea ce mă interesează: o construcție cu fundație solidă, cu ferestre luminoase, cu încăperi adaptate cât mai multor nevoi, ca pentru oameni cât mai compleți și mai armonioși.

Având prilejul să cunosc atât facultatea de filozofie (unde am terminat un master în 2012), cât și Academia de Poliție (unde am susținut câteva prelegeri pe teme de drepturile omului), am constatat cu ușor regret că formele de pregătire universitare și post-universitare ale magistraților sunt mai înrudite ca abordare cu cele de la Academia de Poliție decât cu cele de la filozofie. Observația nu se vrea nicidecum ofensatoare pentru prima instituție, cât se poate de onorabilă prin raportare la scopurile sale educaționale. Frapantă este însă diferența față de alte sisteme de educație juridică în care facultatea de drept este o

supra-specializare, la capătul unei specializări de bază (filologie, istorie, filozofie etc.), iar profesia de magistrat vine ca o încununare a unei cariere juridice îndelungate și solide.

Mulți dintre magistrații români, așa cum i-am cunoscut eu, sunt ca povestitorul din *Contrabasul* lui Patrick Suskind. Dacă îi întrebi ce cred despre ei și munca lor, încep prin a se mândri cu importanța ce le revine în cadrul „orchestrei” instituționale. Apoi, gradual, scot la iveală toate frustrările și neîmplinirile, nevoia de mai multă recunoaștere și nevoia de un registru interpretativ mai diversificat (a se citi, nevoia de mai multă putere reală, de mai mulți bani și de o logistică mai bună, de mai mult timp liber și mai puține dosare; în ultimă instanță, nevoia de mai mult respect de sine).

Mă gândesc uneori cum aș proceda dacă mi s-ar da prilejul să fac *coaching* cu tinerii magistrați, să descoperim împreună capcanele acestei profesii, în care debutul se face ușor prematur, adică după un număr insuficient de ani de formare (în sensul *Bildung*-ului german). M-am gândit cum i-as ajuta să evite imobilismul spre care te atrage o îndeletnicire în esență conservatoare, rezervată, în mod tradițional, maturității depline, dacă nu chiar senectuții.

Dar când vine vorba de educație lucrurile se schimbă lent și cu multă răbdare, iar fiecare dintre ideile de mai sus merită un travaliu distinct. Poate le voi dezvolta altădată, când le va veni rândul. Sau poate le va dezvolta altcineva care se pricepe mai bine.